

Samoväzba

*Výňatok z 21. všeobecnej správy,
zverejnenej v roku 2011*

Úvod

53. Samoväzba v tej či onej forme existuje v každom väzenskom systéme. Výbor CPT vždy venoval osobitnú pozornosť osobám umiestneným do samoväzby, pretože samoväzba môže mať extrémne poškodzujúci vplyv na ich psychické, fyzické a sociálne zdravie.¹

Tento poškodzujúci vplyv sa môže prejaviť okamžite a je tým silnejší, čím dlhšie samoväzba trvá a čím menej je isté, kedy sa skončí. Najvýznamnejším indikátorom ujmy, ktorú môže spôsobiť samoväzba, je podstatne vyššia miera samovrážd medzi väzňami umiestnenými do samoväzby v porovnaní so všeobecnou väzenskou populáciou. Je zrejmé, že samoväzba sama osebe potenciálne otvára otázky vo vzťahu k mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Navyše, môže vytvoriť príležitosť na úmyselné zlé zaobchádzanie s väzňami v situácii, keď to nevidia ostatní väzni alebo personál. Preto je predmetom sústredeného záujmu CPT, ktorého delegácie pri každej návšteve vždy chcú hovoriť s osobami umiestnenými do samoväzby, aby preskúmali podmienky ich držania a zaobchádzania s nimi v samoväzbe a prekontrolovali postupy súvisiace s rozhodnutím o umiestnení do samoväzby, vrátane možnosti ich preskúmania. v tejto časti svojej všeobecnej správy CPT uvádza kritériá, ktoré používa na hodnotenie samoväzby. Výbor sa domnieva, že keby sa dodržiavali tieto kritériá, počet prípadov umiestnenia do samoväzby by sa mohol znížiť na absolútne minimum, trvanie samoväzby by mohlo byť čo najkratšie, v každom jednotlivom prípade by sa mohol zabezpečiť čo najpozitívnejší režim samoväzby, a mohla by sa zaručiť existencia procesných postupov umožňujúcich určiť zodpovednosť za toto opatrenie.

54. CPT chápe termín „samoväzba“ ako oddelenie väžňa od ostatných väzňov, napríklad rozhodnutím súdu alebo ako disciplinárnu sankciu uloženú v rámci väzenského systému, ako preventívne administratívne opatrenie, alebo ako opatrenie na ochranu väžňa. Väzeň, na ktorého sa toto opatrenie vzťahuje, je obvykle umiestnený samostatne. v niektorých štátoch však môže byť umiestnený spolu s jedným alebo dvoma ďalšími väzňami; táto časť textu sa vzťahuje aj na tieto situácie.

---

¹ Potvrdzujú to výsledky výskumu, ktoré súhrnným spôsobom prezentuje Sharon Shalev v práci „A Sourcebook on Solitary Confinement“ (Mannheim Centre for Criminology, Londýn, 2008), dostupnej v elektronickej forme na adrese www.solitaryconfinement.org

Pokiaľ ide o konkrétny prípad samoväzby mladistvých – prax, ku ktorej má CPT obzvlášť silné výhrady – výbor odkazuje aj na svoje pripomienky v 18. všeobecnej správe.²

Táto časť sa nevzťahuje na izoláciu väzňov zo zdravotných dôvodov, keďže toto opatrenie je uložené z úplne odlišných dôvodov.

Zásady

55. Samoväzba ešte väčšmi obmedzuje už aj tak oklieštené práva osôb zbavených slobody. Tieto dodatočné obmedzenia súvisiace so samoväzbou nie sú logickým dôsledkom skutočnosti, že osoba je väznená, a preto je nevyhnutné osobitne ich zdôvodniť. Na overenie odôvodnenosti určitého opatrenia je vhodné použiť tradičné kritériá zakotvené v ustanoveniach Európskeho dohovoru o ľudských právach, a ďalej rozpracované v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva.

Aby každé konanie zasahujúce do práva chráneného Dohovorom bolo akceptovateľné, musí byť (v angličtine sa použije jednoduchá mnemotechnická pomôcka PLANN):

(a) Primerané (*Proportionate*): akékoľvek dodatočné obmedzenie práv uväznenej osoby musí byť úmerné reálnej alebo potenciálnej ujme, ktorú väzeň svojím konaním spôsobil, alebo by mohol spôsobiť (alebo potenciálnej ujme, ktorá mu hrozí) vo väzenskom prostredí. Keďže samoväzba predstavuje významné obmedzenie práv väzňa a znamená riziko jeho ohrozenia, miera reálnej alebo potenciálnej ním spôsobenej ujmy nesmie byť nižšia, ako je toto ohrozenie, a použitie tohto prostriedku musí byť jediným možným riešením. Odráža sa to napríklad v skutočnosti, že vo väčšine krajín sa samoväzba používa iba ako sankcia pri tých najzávažnejších disciplinárnych priestupkoch, ale uvedenú zásadu treba rešpektovať pri každom použití tohto opatrenia. Čím dlhšie opatrenie trvá, tým silnejší naň musí byť dôvod, a tým viac treba urobiť na zabezpečenie dosiahnutia jeho účelu.

(b) Zákonné (*Lawful*): vnútroštátny právny poriadok musí obsahovať osobitné ustanovenia upravujúce každý druh samoväzby povolenej v danom štáte, pričom tieto ustanovenia musia byť primerané. Musia sa zrozumiteľnou formou oznámiť všetkým osobám, na ktoré by sa mohli vzťahovať. Zákon by mal presne vymedziť podmienky, za akých sa môžu nariadiť jednotlivé druhy samoväzby, kto je oprávnený nariadiť samoväzbu, aký postup sa pritom musí dodržať, ako aj právo väzňa vyjadrovať sa k tomuto postupu, povinnosť poskytnúť väzňovi čo najúplnejšie zdôvodnenie tohto rozhodnutia (pričom v niektorých prípadoch môže byť primerane odôvodnené utajiť určité konkrétne detaily z dôvodu bezpečnosti alebo ochrany záujmov tretích osôb), frekvenciu a postupy preskúmania rozhodnutia, a postup odvolania sa proti rozhodnutiu. Režim každého druhu samoväzby by mal byť ustanovený zákonom, pričom jednotlivé režimy by mali byť od seba zreteľne odlišiteľné.

(c) Preukázateľné (*Accountable*): o všetkých rozhodnutiach o uložení samoväzby a o každom preskúmaní týchto rozhodnutí by sa mali viesť úplné záznamy. v záznamoch by sa mali uvádzať všetky faktory, ktoré sa brali do úvahy, a informácie, na ktorých sú založené. Malo by sa zaznamenať aj to, či do procesu rozhodovania bol zapojený aj väzeň, alebo či sa doň odmietol zapojiť. Ďalej by sa mali viesť úplné záznamy o každej komunikácii väzňa s väzenským personálom počas samoväzby, aj o snahe personálu komunikovať s väzňom a o jeho reakciách.

---

² Pozri CPT/Inf (2008) 25, bod 26.

(d) Nevyhnutné (*Necessary*): pravidlo, podľa ktorého sa povoľujú len také obmedzenia, ktoré sú nevyhnutné na bezpečné držanie osoby vo väzení v súlade s pravidlami a požiadavkami spravodlivosti, platí aj pre väzňov umiestnených do samoväzby. Preto by sa počas samoväzby nemalo napr. automaticky odobrať právo na návštevy, telefonovanie a korešpondenciu, alebo na prístup k zdrojom, ktoré majú väzni bežne k dispozícii (napr. materiál na čítanie). Režim by mal byť tiež dostatočne flexibilný a umožniť zmiernenie každého obmedzenia, ktoré nie je v danom prípade nevyhnutné.

(e) Nediskriminačné (*Non-discriminatory*): pri rozhodovaní o nariadení samoväzby treba nielen prihliadať na všetky relevantné otázky, ale je treba dbať aj o to, aby nepodstatné záležitosti neboli brané do úvahy. Zodpovedné orgány by mali monitorovať používanie jednotlivých foriem samoväzby, aby zabezpečili, že sa nebudú používať v neúnosnej miere, bez objektívneho a primeraného zdôvodnenia, proti konkrétnemu väzňovi alebo konkrétnym skupinám väzňov.

Druhy samoväzby a ich legitímnosť

56. Existujú štyri hlavné situácie, v ktorých sa používa samoväzba. Každá z týchto situácií má vlastné zdôvodnenie a každá by sa mala vnímať rozdielne:

(a) Samoväzba nariadená rozhodnutím súdu

Vo väčšine krajín majú sudy právomoc nariadiť, aby osoba vo vyšetrovacej väzbe (t. j. osoba vzatá do väzby v predsúdnom konaní) bola na určitý čas umiestnená do samoväzby v záujme vyšetrovania trestného činu. Okrem toho je niekoľko krajín, kde samoväzba určitej dĺžky je ustanovená zákonom ako automatická súčasť niektorých trestov, alebo súd môže nariadiť samoväzbu ako súčasť trestu.

Ak ide o súdom nariadenú samoväzbu ako vyšetrovaciu väzbu, je prirodzené, že ak na to existujú dostatočné dôkazy, v určitých prípadoch môže byť odôvodnené oddeliť obvineného od niektorých konkrétnych väzňov, a v ešte výnimočnejších prípadoch od všetkých ostatných väzňov, a obmedziť jeho kontakt s vonkajším svetom. Malo by sa to robiť len s cieľom zabrániť reálnemu riziku ohrozenia výkonu spravodlivosti, a len ak existujú záruky uvedené v bode 57.

Podľa názoru CPT by o samoväzbe nikdy nemal rozhodnúť alebo ju nariadiť - ako súčasť trestu - kompetentný súd len na základe vlastnej úvahy. v tejto súvislosti treba pripomenúť všeobecne uznávanú zásadu, že páchatelia sú poslaní do väzenia preto, aby tam vykonali trest, a nie preto, aby im bol uložený trest. Odňatie slobody je trestom samo o sebe, a zhoršenie podmienok výkonu trestu odňatia slobody, ktoré by mohlo byť potenciálne nebezpečné, nie je ako súčasť trestu prijateľné. Hoci niekedy môže byť potrebné umiestniť odsúdeného na určitú dobu do samoväzby, o nariadení tohto režimu by mali rozhodovať väzenské orgány, a nemal by byť súčasťou katalógu trestných postihov.

(b) Samoväzba ako disciplinárna sankcia

Zabránenie kontaktu väzňa s ostatnými väzňami sa môže uložiť ako najprísnejší disciplinárny trest podľa riadnych disciplinárnych postupov ustanovených zákonom. Pretože štáty uznávajú riziká spojené s touto sankciou, určujú jej maximálne trvanie. Môže to byť len niekoľko dní, ale aj mesiac alebo viac. v niektorých štátoch má právo nariadiť samoväzbu maximálnej dĺžky riaditeľ väznice, pričom právo nariadiť samoväzbu dlhšieho trvania má len súdny orgán. Väčšina štátov – hoci nie všetky – nepovoľuje uloženie niekoľkých po sebe idúcich trestov samoväzby.

Vzhľadom na veľmi škodlivé účinky samoväzby, podľa názoru CPT princíp proporcionality vyžaduje, aby sa samoväzba použila ako disciplinárny trest iba vo výnimočných prípadoch, a iba ako posledná možnosť, a aj to len na najkratšiu možnú dobu. v mnohých členských štátoch Rady Európy existuje trend k skracovaniu maximálnej dĺžky samoväzby uloženej v rámci disciplinárneho trestu. Podľa názoru CPT by umiestnenie do samoväzby za určitý čin nemalo prekročiť 14 dní a podľa možnosti by malo byť ešte kratšie.³ Okrem toho by sa malo zakázať uloženie po sebe idúcich disciplinárnych trestov, pretože to môže viesť k neprerušenej samoväzbe presahujúcej maximálne povolenú dobu umiestnenia do samoväzby. Ak sa väzeň dopustí porušenia práva, ktoré zjavne zakladá dôvody na prísnejší postih, malo by sa to riešiť prostredníctvom systému trestného súdnictva.

(c) Administratívna samoväzba na účely prevencie

Právny poriadok väčšiny európskych krajín umožňuje prijať správne rozhodnutie o nariadení samoväzby väzňom, ktorí spôsobili alebo by s veľkou pravdepodobnosťou mohli spôsobiť vážnu ujmu ostatným osobám, alebo ktorí predstavujú vážne riziko pre bezpečnosť alebo ochranu bezpečnosti väznice. Samoväzba môže trvať len niekoľko hodín v prípade ojedinelej udalosti, alebo aj celé roky v prípade väzňov, ktorí sú považovaní za obzvlášť nebezpečných, a ktorí predstavujú pokračujúcu bezprostrednú hrozbu.

Toto je potenciálne najdlhšie trvajúci typ samoväzby, pričom s ním často býva spojených aj najmenej procesných záruk. Preto je veľmi dôležité, aby existovali pravidlá, ktoré zaručia, že sa nebude používať príliš často (napr. ako okamžitá reakcia na každé disciplinárne previnenie do rozhodnutia o tomto previnení), v príliš širokej miere, alebo na príliš dlhú dobu. Z tohto dôvodu sa musia prísne dodržiavať záruky opísané v bode 57.

(d) Samoväzba na účely ochrany

V každom väzenskom systéme sa nachádzajú väzni, ktorých treba chrániť pred ostatnými väzňami. Môže to súvisieť s povahou ich trestného činu, spoluprácou s orgánmi činnými v trestnom konaní, rivalitou medzi gangmi, dlhmi mimo alebo vo vnútri väznice, alebo s celkovou zraniteľnosťou osoby. Hoci v mnohých prípadoch sa ochrana týchto väzňov dá zabezpečiť aj bez toho, aby boli oddelení od všeobecnej väzenskej populácie, niektorí z nich čelia takému veľkému riziku, že väznica môže splniť svoju povinnosť postarať sa o určitých väzňov len ich oddelením od všetkých ostatných väzňov. Môže tak urobiť na vlastnú žiadosť väzňa alebo, ak sa to považuje za potrebné, z iniciatívy vedenia ústavu. Bez ohľadu na použitý postup môže však pre väzňa byť veľmi ťažké prestať využívať túto ochranu počas výkonu zvyšku trestu – ba dokonca možno aj počas výkonu nasledujúcich trestov.

Štáty majú povinnosť vytvoriť bezpečné prostredie osobám zatvoreným vo väzniciach, a v rámci plnenia tejto povinnosti by sa mali snažiť väzňom umožniť čo najviac sociálnych interakcií za predpokladu, že bude zachovaný poriadok. Samoväzba na účely ochrany by sa mala využívať len vtedy, keď neexistuje vonkoncom žiadna iná možnosť na zaistenie bezpečnosti väzňa.

Rozhodnutie o umiestnení do samoväzby: postupy a záruky

57. Aby sa zabezpečilo, že samoväzba sa bude používať iba vo výnimočných prípadoch a na čo najkratšiu potrebnú dobu, na každý typ samoväzby by mal byť určený osobitný postup umiestnenia do samoväzby a možnosti jeho preskúmania. CPT ďalej uvádza, ktoré postupy považuje za vhodné:

---

³ Maximálna dĺžka samoväzby mladistvých by mala byť rozhodne kratšia.

(a) Samoväzba ako súčasť podmienok väzby

Ako sme už uviedli, v prípade osôb vo vyšetrovacej väzbe by sa samoväzba mala používať iba zriedkavo, a aj to iba vtedy, ak existuje priamy dôkaz, že keby sa obvinený v konkrétnom prípade stretával buď s určitými väzňami alebo všeobecne s inými osobami, mohol by byť ohrozený výkon spravodlivosti. Rozhodnutia o samoväzbe by sa mali robiť na verejnom pojednávaní, mali by byť čo najpodrobnejšie odôvodnené, a mali by byť samostatne napadnuteľné. Rozhodnutia by mal pravidelne preskúmavať príslušný súd, aby sa zabezpečilo, že samoväzba je naďalej potrebná.

(b) Samoväzba ako disciplinárny postih

Dôvody na uloženie samoväzby ako disciplinárneho trestu a tiež jej trvanie by sa mali plne zdokumentovať v zázname z disciplinárneho konania. k týmto záznamom by mali mať prístup vyšší riadiaci pracovníci a kontrolné orgány. Malo by existovať aj účinné odvolacie konanie, zabezpečujúce možnosť prehodnotiť rozhodnutie o vine a/alebo treste v dostatočnom predstihu na to, aby ho bolo možné v praxi zmeniť. v rámci tohto postupu je nevyhnutné zabezpečiť prístup dotknutých väzňov k právnomu poradenstvu.

Väzňov vykonávajúcich takýto trest by mal každodenne navštevovať riaditeľ alebo iný člen vedenia väznice, a keby si to vyžadoval stav alebo správanie sa väzňa, mal by byť vydaný príkaz na ukončenie samoväzby. O týchto návštevách a súvisiacich rozhodnutiach by sa mali viesť záznamy.

(c) Administratívna samoväzba na účely prevencie

V tomto prípade môže ísť o veľmi dlho trvajúce umiestnenie do samoväzby, a v správnom rozhodnutí sa často neuvádza doba jeho trvania. Oba tieto prvky ďalej prehlbujú negatívne účinky tohto opatrenia. Preto je potrebná prísna kontrola. CPT zastáva názor, že právomoc umiestniť väzňa do administratívnej samoväzby by mal mať len najvyššie postavený pracovník väznice; každé použitie tohto opatrenia v naliehavom prípade by sa malo bezodkladne nahlásiť najvyššie postavenému službukonajúcemu členovi väzenského personálu, a čo najskôr by o ňom mal byť upovedomený riaditeľ väznice. Ešte pred ukončením služby by člen personálu, ktorý rozhodol o uložení opatrenia, mal vypracovať úplnú písomnú správu. Mala by obsahovať dôvody tohto rozhodnutia a presný čas prijatia opatrenia, a tiež názor väzňa, ak sa dá zistiť. v každom prípade by sa počas niekoľkých prvých hodín malo vykonávať neprestajné monitorovanie a mali by sa o ňom viesť záznamy, a samoväzba by sa mala ukončiť hneď, keď zaniknú jej dôvody. Vždy, keď toto opatrenie trvá dlhšie ako 24 hodín, treba dôkladne preskúmať všetky aspekty prípadu s cieľom zrušiť opatrenie hneď, ako to bude možné.

Ak sa jednoznačne ukáže, že bude pravdepodobne potrebná dlhšie trvajúca samoväzba, do prípadu by mal byť zapojený aj orgán mimo väznice, v ktorej sa väzeň nachádza, napríklad vyššie postavený člen riaditeľstva väzenskej správy. Malo by existovať aj právo obrátiť sa na nezávislý orgán. Keď sa rozhodnutie potvrdí, mala by sa zvolať interdisciplinárna komisia v plnom zložení, pred ktorou by sa väzeň mal vyjadriť k danému opatreniu. Hlavnou úlohou hodnotiaceho tímu je vypracovať plán pre väzňa, ktorý by mal byť zameraný na odstránenie dôvodov umiestnenia do samoväzby. Okrem iného by sa malo preskúmať, či všetky uložené obmedzenia sú skutočne nevyhnutné – mohol by sa napríklad povoliť istý obmedzený kontakt s niektorými vybranými väzňami. Väzeň by mal od hodnotiaceho orgánu dostať odôvodnené písomné rozhodnutie s poučením o možnosti odvolať sa. Najneskôr do jedného mesiaca od pôvodného rozhodnutia by sa malo urobiť ďalšie preskúmanie, a následne ho treba preskúmať najmenej raz za tri mesiace, aby sa posúdil pokrok pri plnení dohodnutého plánu, a aby sa v prípade potreby vypracoval nový plán. Čím dlhšie sa väzeň nachádza v týchto podmienkach, tým dôkladnejšie treba preskúmať jeho situáciu, a tým viac prostriedkov – vrátane prostriedkov z externého prostredia – treba použiť na

jeho (opätovné) začlenenie do hlavnej väzenskej komunity. Väzeň by mal mať právo kedykoľvek požiadať o preskúmanie a mal by dostať nezávislú správu o tomto preskúmaní. Riaditeľ alebo členovia vedenia väznice by sa mali snažiť každodenne navštevovať takýchto väzňov a mali by sa oboznámiť s ich individuálnymi plánmi. Väzňom držaným v takýchto podmienkach by mal venovať osobitnú pozornosť aj zdravotnícky personál.

(d) Samoväzba na účely ochrany

Hoci prípady ochrany na „vlastnú žiadosť“ sú menej problematické než prípady, v ktorých ochranu nariadi personál väznice, aj tak im treba venovať pozornosť. CPT zastáva názor, že najprv treba vyskúšať všetky ostatné alternatívy, vrátane preradenia väzňa vyžadujúceho ochranu alebo väzňov, ktorí problém spôsobili, do inej väznice, mediácie alebo tréningu asertivity, a že väzňovi treba vysvetliť všetky dôsledky rozhodnutia o umiestnení do ochrannej samoväzby. Je samozrejmé, že žiadosť o návrat do väzenskej komunity každého väzňa umiestneného pod dobrovoľnú ochranu treba posúdiť a ak je to bezpečné, treba jej vyhovieť.

Osoby umiestnené pod ochranu proti svojej vôli by mali mať právo na plnoprávnu účasť na diskusii o tomto rozhodnutí a na predkladanie alternatívnych riešení. Mali by dostať podrobné vysvetlenie rozhodnutia a možnosť podať proti nemu námietku na vyšší stupeň. Rozhodnutie by sa malo v pravidelných intervaloch preskúmať, aby bolo možné samoväzbu ukončiť hneď, keď už nie je potrebná.

Materiálne podmienky samoväzby

58. Cely určené na výkon samoväzby by mali spĺňať rovnaké minimálne normy ako cely pre ostatných väzňov. Mali by teda byť primerane veľké, poskytovať prístup k dennému svetlu a k umelému osvetleniu (v oboch prípadoch umožňujúcemu čítanie), a mať primerané vykurovanie a vetranie. Mali by byť vybavené aj zariadením na komunikáciu s väzenským personálom. Treba zabezpečiť primeranú možnosť kedykoľvek použiť toaletu v slušných podmienkach a sprchovať sa najmenej rovnako často ako väzni v normálnom režime. Väzňom umiestneným do samoväzby by sa malo dovoliť nosiť normálne väzenské oblečenie a mali by dostávať normálnu väzenskú stravu, v prípade potreby aj špeciálnu diétu. Vychádzkové priestory pre týchto väzňov by mali byť dostatočne veľké na to, aby väzni mohli intenzívne cvičiť, a aby boli do istej miery chránení aj pred nepriazňou počasia.

59. Delegácie CPT až príliš často zisťujú, že niektorá alebo niektoré z týchto základných požiadaviek nie sú splnené, najmä ak bola samoväzba uložená ako disciplinárny trest. Napríklad, cely určené na tento typ samoväzby sa niekedy nachádzajú v suterénnych priestoroch, nemajú dostatočný prístup k dennému svetlu a vetraniu, a majú sklon k vlhnutiu. Cely sú nezriedka aj príliš malé a niekedy majú plochu len 3 až 4m². CPT v tejto súvislosti zdôrazňuje, že všetky cely s menšou plochou ako 6m² by sa mali prestať používať na ubytovanie väzňov. Aj vychádzkové priestory pre týchto väzňov bývajú často nevyhovujúce.

60. Je bežnou praxou, že cely pre väzňov v samoväzbe sú vybavené len minimálnym nábytkom, ktorý je často upevnený k podlahe. v týchto celách by mal byť najmenej stôl, vhodný nábytok na sedenie počas dňa (t. j. stolička alebo lavica), a riadne lôžko a lôžkoviny na spanie počas noci.

Podľa názoru CPT by cely pre väzňov umiestnených do iných typov samoväzby mali byť zariadené rovnako ako bežné cely.

Režimy samoväzby

61. Rovnako ako vo všetkých ostatných režimoch týkajúcich sa väzňov sa musí dodržiavať zásada, že väzňom v samoväzbe by sa nemali ukladať väčšie obmedzenia, než aké sú nevyhnutne potrebné na bezpečný a riadny výkon samoväzby. Osobitné úsilie treba ďalej vynaložiť na zlepšovanie režimu osôb v dlhodobej samoväzbe, ktorým treba venovať zvláštnu pozornosť s cieľom minimalizovať možnú ujmu, ktorú by im toto opatrenie mohlo spôsobiť. k tejto otázke by sa nemalo pristupovať podľa zásady „všetko, alebo nič“. Každé jednotlivé obmedzenie by sa malo ukladať len v miere zodpovedajúcej vyhodnoteniu rizika u daného väzňa. Ako sme už uviedli, treba jasne rozlišovať medzi jednotlivými režimami nariadenými osobám umiestneným do samoväzby v závislosti od toho, o aký typ samoväzby ide.

(a) s väzňami, ktorí sú umiestnení do samoväzby v rámci súdom nariadených podmienok väzby, by sa malo podľa možnosti zaobchádzať ako s ostatnými osobami vo vyšetrovacej väzbe, a dodatočné obmedzenia by sa im mali ukladať len v miere potrebnej na výkon spravodlivosti.

(b) Väzňom umiestneným do samoväzby v rámci trestu za disciplinárne previnenie by sa nikdy nemal úplne odoprieť kontakt s rodinou, a tieto kontakty by malo byť možné obmedziť len vtedy, ak ich previnenie súvisí s týmito kontaktmi. Pritom by sa nemal nijako obmedziť ich prístup k advokátovi. Mali by mať nárok aspoň na jednu hodinu vychádzky denne, a to hneď od prvého dňa umiestnenia do samoväzby, a mali by sa nabádať k tomu, aby túto možnosť využívali. Mal by sa im povoliť aj prístup k primeraným materiálom na čítanie (ktoré by sa nemali obmedzovať napríklad len na náboženské texty). Je veľmi dôležité poskytovať im určité stimuly, ktoré im pomôžu udržiavať sa v dobrom duševnom stave.

(c) Väzni umiestnení do administratívnej samoväzby na účely prevencie by mali mať individuálny režimový plán, zacielený na odstránenie dôvodov na uloženie tohto opatrenia. v rámci plánu by sa mala vyvíjať snaha o maximalizáciu kontaktov s ostatnými osobami – v prvej fáze s členmi personálu, ale hneď, ako to bude možné, aj s ďalšími vhodnými spoluväzňami – a o zabezpečenie čo najpestrejších aktivít, ktoré by väzňom umožnili vyplniť ich čas. Personál by mal väzňov povzbudzovať k vykonávaniu týchto aktivít a mal by im uľahčovať kontakt s vonkajším svetom. Počas celej administratívnej samoväzby je hlavným cieľom presvedčovať väzňa, aby sa znovu zapojil do bežného režimu.

(d) v prípade väzňov umiestnených do samoväzby na účely ochrany treba zabezpečiť rovnováhu medzi tým, aby sa na jednej strane tento typ samoväzby nestal pre väzňov príliš atraktívny, a aby sa na druhej strane minimalizovali obmedzenia osobám ~~pre osoby~~, ktorým bolo toto opatrenie uložené. Na začiatku výkonu samoväzby treba určite urobiť kroky na čo najrýchlejšie opätovné začlenenie danej osoby; keď sa ukáže, že jediným riešením je dlhodobá ochrana, treba prijať opatrenia na skvalitnenie režimu. Osobitné úsilie treba venovať identifikácii spoluväzňov, s ktorými by mohol väzeň udržiavať bezpečný kontakt, a situácií, v ktorých by bolo možné vyviesť ho von z cely.

Úloha zdravotníckeho personálu pri výkone samoväzby

62. Lekári pôsobiaci vo väzniciach sa stávajú osobnými lekármi väzňov a ich záujem na vytvorení pozitívneho vzťahu medzi lekárom a pacientom je dôležitým faktorom ochrany zdravia a blaha väzňov. Ale pokiaľ v rámci zaužívanej praxe väzenský lekár má potvrdzovať, že väzeň je schopný výkonu samoväzby uloženej ako trest (alebo akéhokoľvek iného typu samoväzby nariadenej proti vôli väzňa), je sotva možné očakávať vytvorenie takéhoto vzťahu. Na tento fakt poukazuje Odporúčanie Výboru ministrov Rec (2006) 2 o revidovaných väzenských pravidlách; v súčasnej verzii týchto pravidiel sa už nenachádza pravidlo obsiahnuté v ich predchádzajúcej verzii, podľa ktorého väzenskí lekári boli povinní potvrdiť, že väzeň je schopný výkonu samoväzby

ako trestu. CPT zastáva názor, že zdravotnícky personál by sa nikdy nemal zapájať do žiadnej časti procesu rozhodovania o umiestnení do niektorého typu samoväzby s výnimkou prípadu, keď sa toto opatrenie ukladá zo zdravotných dôvodov.

63. Na druhej strane by zdravotnícky personál mal všetkým vážnom umiestneným do samoväzby venovať veľkú pozornosť. Mal by byť informovaný o každom umiestnení do samoväzby a mal by navštíviť väzňa ihneď po jeho umiestnení; následne by ho mal navštevovať pravidelne, najmenej raz denne, a podľa potreby mu poskytovať promptnú lekársku pomoc alebo liečbu. Mal by informovať riaditeľa väznice o každom vážnom ohrození zdravia väzňa súvisiacom s jeho umiestnením do samoväzby.

Záver

64. Cieľom CPT pri vypracúvaní týchto noriem je minimalizovať používanie samoväzby vo väzniciach, a to nielen preto, lebo väzňom by mohla spôsobiť duševnú, telesnú alebo sociálnu ujmu, ale aj preto, že by mohla vytvoriť príležitosť na úmyselné zlé zaobchádzanie. CPT je toho názoru, že samoväzba by sa mala nariaďovať iba vo výnimočných prípadoch, ako krajné riešenie, a na čo najkratšiu možnú dobu.

Väzni umiestnení do samoväzby by mali byť ubytovaní v slušných podmienkach. Okrem toho by toto opatrenie malo väzňom prinášať iba minimálne obmedzenia zodpovedajúce cieľu samoväzby a správaniu sa väzňa, a vždy by malo zahŕňať úsilie personálu riešiť súvisiace problémy. v konkrétnom vyjadrení by teda režimy samoväzby mali byť čo najpozitívnejšie a mali by sa zameriavať na riešenie faktorov, ktoré boli dôvodom na nariadenie samoväzby. Ďalej je potrebné, aby súčasťou procesov rozhodovania o uložení a preskúmvaní samoväzby boli právne aj praktické záruky.

Ak sa zabezpečí, že samoväzba bude vždy predstavovať primerané riešenie v reakcii na zložité situácie vo väzniciach, podpora sa tým pozitívne vzťahy medzi väzňami a personálom a obmedzí sa spôsobenie ujmy osobám, ktoré často už aj tak patria medzi najviac narušených členov väzenskej populácie.